

**PROGRAM OBRAZOVANJA
ZA UČENJE
CRNOGORSKOGA JEZIKA**

SADRŽAJ:

1. Naziv programa:.....	3
2. Utemeljenost programa.....	3
3. Uslovi za uključivanje u program	3
4. Opšti ciljevi programa	4
5. Sadržaj predmetnih oblasti ili tematskih cjelina	4
I OPŠTI DIO	4
II POGLAVLJE.....	6
Nivo A1	6
Nivo A2.....	9
Nivo B1	14
Nivo B2.....	23
Nivo C1	32
Nivo C2.....	38
6. Materijalni uslovi za izvođenje nastave.....	41
7. Provjeravanje i vrednovanje znanja i vještina	41
8. Stručne kompetencije nastavnog kadra za realizaciju programa.....	41
9. Dokument koji se dobija po završetku programa	41
10. Literatura	41
11. Autori programa:.....	42

1. Naziv programa:

Program obrazovanja za učenje crnogorskoga jezika.

2. Utemeljenost programa

Program obrazovanja za učenje crnogorskoga jezika nastao je u skladu sa Zajedničkim evropskim okvirom za učenje živih jezika i standardima učenja.

Program je koncipiran ciljno, za strane državljane koji borave u našoj državi, za one polaznike kojima je potreban crnogorski jezik i sve druge koji su zainteresovani za njegovo učenje. Polaznici pojedinih nivoa i njihove vještine zavise od motivacije i interesovanja za učenje jezika.

Ciljevi i sadržaji su dizajnirani u šest nivoa: početni nivo (A1), srednji nivo (A2), prag nivo (B1), napredni nivo (B2), samostalni nivo (C1) i vladanje jezikom (C2).

Program obrazovanja za učenje crnogorskoga jezika nastao je u skladu sa Zajedničkim evropskim okvirom za žive jezike i standardima učenja.

Program je povezan horizontalno i vertikalno, planirana je precizna izdiferenciranost za pojedine nivoe i očekivani ishodi.

Polaznik na nivou A1 je u stanju da se sporazumijeva na jednostavan način, može razumjeti i primijeniti poznate, svakodnevne izraze i sasvim jednostavne rečenice, koje imaju za cilj zadovoljavanje konkretnih potreba. Polaznik nivoa A2 može razumjeti i primijeniti jednostavne rečenice, koje imaju za cilj zadovoljavanje konkretnih potreba. Može predstaviti sebe i druge, i postavljati pitanja drugima - npr.: gdje stanuju, kakve ljude poznaju i kakve stvari imaju - i odgovoriti na pitanja te vrste.

Na nivou B1 može razumjeti glavne tačke razgovora kada se koristi jasan standardni jezik i kada se radi o poznatim stvarima s posla, slobodnim aktivnostima i sl. Polaznik na nivou B2 može da koristi tehničke izraze iz svoje stručne oblasti. Može se tečno i spontano sporazumijevati s izvornim govornicima bez napora za obje strane. Može se u širokom tematskom spektru jasno i opširno izražavati, zastupajući mišljenje na datu temu i navodeći prednosti i mane.

Polaznici C1 nivoa mogu se jasno, strukturano i opširno izjasniti o kompleksnim pitanjima primjenjujući različita sredstva u svrhu povezivanja teksta, dok na nivou C2 mogu bez napora da razumiju sve što pročitaju ili čuju. Osposobljeni su da informacije iz različitih usmenih i pismenih izvora obrazlažu i objašnjavaju ih. Mogu se spontano, veoma tečno i tačno izražavati, i kod kompleksnijih pitanja upotrijebiti pravilne nijanse izražavanja.

Formirajući ciljeve, pojmove i sadržaje programa vodilo se računa o svim relevantnim osobenostima i specifičnostima crnogorskoga jezika tako da smo predvidjeli očekivane ishode učenja i stručni kadar koji bi uspješno realizovao ovaj program.

Završetkom svih nivoa učenja od kandidata se očekuje da komuniciraju tečno koristeći širok spektar riječi potrebnih za ciljne aktivnosti u oblasti relevantnih poslova kojima se bave u Crnoj Gori.

Program predstavlja zaokruženu cjelinu i daje mogućnost velikog broja pristupa učenju.

Prvi je ovakvoga tipa u nezavisnoj državi Crnoj Gori. Zbog toga postoji bojazan da će imati eventualnih nedostataka koji će se pokazati tokom njegove primjene u praksi. Zato molimo realizatore da svoja zapažanja i eventualne primjedbe dostave redakciji i tako učestvuju u doradi i dopuni sljedećeg izdanja. Biće im zahvalni i polaznici i autori programa obrazovanja za učenje crnogorskoga jezika.

3. Uslovi za uključivanje u program

Kandidati treba da iskažu interesovanje za početno ili kontinuirano učenje crnogorskoga jezika. Uključivanje na određeni stepen učenja jezika, osim početnog, obavljaće se na osnovu polaganja inicijalnog testa ili na osnovu uvjerenja o prethodno uspješno položenom stepenu crnogorskoga jezika izdate od strane licencirane ustanove za obrazovanje odraslih.

4. Opšti ciljevi programa

Nastava crnogorskoga jezika po ovom programu ima za cilj da:

- omogući polazniku da proširi svoju sposobnost sporazumijevanja na crnogorskome govornom području,
- stvori dobru lingvističku osnovu za dalje izučavanje crnogorskoga jezika,
- osposobi polaznika da proširi mogućnosti za upotrebu jezika koristeći informacije iz autentičnih jezičkih izvora,
- upozna posebnosti crnogorske kulture.

Za realizaciju navedenih ciljeva polaznici stižu lingvističke, ali i druge kompetencije koje im omogućavaju bolju integraciju u crnogorsko društvo.

Lingvistička kompetencija: Polaznici upoznaju crnogorski jezik na nivou fonetike, morfologije, sintakse, semantike, leksike i diskursa i osposobljavaju se za usmeno i pismeno sporazumijevanje.

Nivo opšte lingvističke kompetencije, kao i posebnih kompetencija (fonološke, leksičke, semantičke, gramatičke i pravopisne) iskazan je u okviru svakoga nivoa od A1 do C2.

Pragmatička kompetencija: Obuhvata diskurzivnu, funkcionalnu i kompetenciju za plansku koncepciju. Polaznici razvijaju strategije koje im omogućavaju da stvore primjeren usmeni i pisani tekst, organizuju, strukturiraju i prilagođavaju poruku; koriste poruku za realizaciju komunikativnih funkcija i segmentiraju je prema interakcionom i transakcionom planu.

Sociolingvistička kompetencija: Polaznici razvijaju sposobnost razumijevanja tekstova u pogledu njihove namjene i izvantekstualnih okolnosti sporazumijevanja. Ovladavaju primjerenim načinima usmenog sporazumijevanja i neverbalnog reagovanja. Prepoznaju dijalekte i akcente.

Sociokulturološka znanja: Kroz učenje crnogorskoga jezika polaznici upoznaju važne aspekte društva i kulture Crne Gore.

5. Sadržaj predmetnih oblasti ili tematskih cjelina

I OPŠTI DIO

Orijentaciono vrijeme potrebno za realizaciju sadržaja

- A1 Približno 60 - 70 časova
- A2 Približno 180 - 210 časova
- B1 Približno 300 - 350 časova
- B2 Približno 420 - 500 časova
- C1 Približno 540 - 640 časova
- C2 Približno 800 -1000 časova

Broj časova potreban za ostvarenje ciljeva predmetnoga programa nije moguće sa preciznošću utvrditi zbog brojnih faktora koji utiču na brzinu učenja nekog jezika. Pored ličnih faktora (sposobnosti, talenta, lingvističke osnove, motivacije) postoje i oni koji ne zavise od kandidata, na primjer zemlja iz koje kandidati dolaze ili zemlja u kojoj uče jezik, vještine nastavnika, uslovi u kojima se uči, itd.

Iz toga razloga preporučujemo da se broj časova prilagodi polazniku ili grupi, kao i da se kursevi organizuju semestralno sa 60 do 70 časova u jednom semestru.

Teme u okviru svih nivoa:

I LIČNI OPIS: članovi porodice, svakodnevni život, prijatelji, obaveze u porodici;

II KUĆA I DOM: dom, mjesto stanovanja, adresa, prostorije u stanu, ili kući, namještaj, opremanje, unutrašnjost i spoljašnjost, kućni poslovi;

III ŽIVOTNE AKTIVNOSTI I DRUŠTVO: način života, kultura ponašanja, kultura, novosti, mediji, tehnološka dostignuća, svjetska dešavanja, ličnosti;

IV SLOBODNO VRIJEME I RAZONODA: vikend, praznici, hobi, vrste hobija, područja interesovanja, igre, igračke, sport, vrste sportova, muzika, koncerti, književnost, pozorište, muzeji, TV, bioskop;

V PUTOVANJA I SAOBRAĆAJ: orijentacija, raspust, turističke znamenitosti, prevozna sredstva, saobraćajni znaci, učesnici u saobraćaju, red vožnje i informacije, saobraćajni udesi;

VI LIČNI ODNOSI I KONTAKTI: prijatelji, društvo, posjete, dogovori, pozivnice, dopisivanje, klubovi; diplomatija;

VII TIJELO, ZDRAVLJE I HIGIJENA: djelovi tijela, higijena, medicinsko osoblje, čula, zdravlje, povrede, bolnica, lijekovi i apoteka;

VIII OBRAZOVANJE: institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje, škola, kursevi, treninzi, ispiti, kvalifikacije, nastavno osoblje;

IX KUPOVINA: vrste prodavnica, cijene, količina, veličina, kupovina odjeće, obuće, hrane, namjenska kupovina, prostorije i osoblje u prodavnici;

X HRANA I PIĆE: hrana, obroci, jela i pića, osobine jela i pića, u restoranu, u kafiću, zdrava ishrana, priprema hrane;

XI DRŽAVNE I PRIVATNE USLUŽNE DJELATNOSTI/SLUŽBE: pošta, aktivnosti u pošti, telekomunikacije, banka, popunjavanje formulara, zahtjevi; policija, sud, zanatske usluge, benzinska pumpa;

XII OKRUŽENJE/OKOLINA: selo, grad, zemlja, biljke, domaće životinje, divlje životinje, vrijeme, godišnja doba, osnovne geografske karakteristike zemalja, zaštita čovjekove okoline;

XIII STRANI JEZICI: jezik i sporazumijevanje, nazivi stranih jezika, komunikativne aktivnosti, učenje stranih jezika;

XIV POSAO I ZANIMANJA: nazivi zanimanja, karakteristike posla i poziva, radno mjesto, odmor;

XV VRIJEME (hronološko i meteorologija): sati, dani, djelovi dana, mjeseci, godišnja doba, vremenski uslovi, vremenska prognoza, nepogode i katastrofe.

II POGLAVLJE

A1

Opšta jezička kompetencija	- U stanju je da razumije i upotrijebi svakodnevne izraze, kao i proste rečenice koje mu pomažu da zadovolji neke konkretne potrebe. Umije da predstavi sebe i drugoga i postavi pitanja o nekoj osobi, na primjer: o mjestu stanovanja, poznanstvima, imovini i da odgovori na isti tip pitanja. Može da vodi jednostavnu komunikaciju, ukoliko sagovornik polako i razgovjetno govori i želi da pomogne.
Vokabular i leksička kompetencija	- Posjeduje elementarni izbor jednostavnih jezičkih izraza da pruži informaciju o sebi i svakodnevnim potrebama. Fond riječi je usko vezan za nastavne sadržaje (teme) i predstavlja elementarni fond pojedinačnih riječi i izraza koji se odnose na određene konkretne situacije.
Pravilna upotreba gramatike	- Poznaje ograničen broj sintaksičkih struktura i jednostavnih gramatičkih oblika koje pripadaju memorisanom korpusu jezičkih jedinica.
Koherencija i kohezija	- Može da poveže grupe riječi sa osnovnim veznicima, kao: «i», «a».

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
Govorna produkcija: - U stanju je da izdvojenim i jednostavnim izrazima opiše ljude i stvari. - U stanju je da opiše sebe, mjesto stanovanja i zaposlenje.	A1 PRAVOPIS Pismo: Crnogorska latinica Veliko i malo početno slovo: - Lična imena, prezimena, nadimci; - Prva riječ u rečenici; - Vlastita imena životinja; - Imena naroda i njihovih pripadnika; - Imena kontinenata, država, pokrajina, gradova, sela, zaselaka i njihovih stanovnika; - Prisvojni pridjevi izvedeni od vlastitih imena: -ov, -ev, -in (veliko), -ski (malo) - Imena ulica i bulevara; - Nazivi profesija, zanimanja; - Obraćanje iz poštovanja (Vi)	Polaznici: - opisuju ljude, životinje, stvari i mjesta, - igraju jezičke igre, - recituju i pjevaju pjesme, - glasno čitaju pisani tekst.
Pismena produkcija: - U stanju je da napiše jednostavnije izraze, proste rečenice i kraće tekstove. - U stanju je da napiše jednostavne rečenice i izraze o sebi ili drugima, o tome gdje žive i šta rade (po modelu).	- Imena kontinenata, država, pokrajina, gradova, sela, zaselaka i njihovih stanovnika; - Prisvojni pridjevi izvedeni od vlastitih imena: -ov, -ev, -in (veliko), -ski (malo) - Imena ulica i bulevara; - Nazivi profesija, zanimanja; - Obraćanje iz poštovanja (Vi)	Polaznici: - prepisuju riječi i rečenice, - ispunjavaju praznine u tekstu, - pišu rečenice i kraće tekstove.
Slušanje ili usmeno razumijevanje: - Može da razumije pažljivo artikulisan govorni iskaz, uz pauze ili ponavljanje, koji mu pomažu da shvati značenje. - Može da razumije usmena uputstva koja mu se polako i oprezno saopštavaju, i prati obična i kratka obavještenja.	Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi: Naseljena mjesta: Danilovgrad, Bijelo Polje Skraćenice: Najfrekventnije skraćenice, na primjer: CG, PG, BiH, SAD, EU, UN,	Polaznici: - slušaju tekst i reaguju neverbalno (povezivanjem slika i teksta, numerisanjem, transformacijom teksta u grafik, označavanjem tačnih odnosno netačnih tvrdnji) i verbalno (ispunjavanjem tabela, dopunjavanjem teksta, odgovorima na pitanja i sl.).
Čitanje ili razumijevanje pisanog teksta:		Polaznici: - čitaju kraće tekstove naglas i u sebi,

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije kratke i jednostavne tekstove, čitajući rečenicu po rečenicu, prepoznavajući imena, familijarne riječi i osnovne izraze, ako je potrebno i uz ponovljeno čitanje. - Može da razumije kraće i obične poruke. - Može da nasluti sadržaj nekog običnog informativnog teksta, pogotovo ukoliko je praćen vizuelnim dodatkom. - Može da prati kraće i jednostavne naznake (npr. kretati se od jednog ka drugom mjestu). 	<p>UNICEF; r. - razred, v. - vijek br. - broj, str. - strana, jed. - jednina, mn. - množina, ul. - ulica; god. - godina; rodovi: m.r., ž.r., sr.r. °C, m, km, ...</p> <p>Pisanje riječi stranog porijekla: Pišu se kako se izgovaraju. Šekspir (Shakespeare), Gete, Makijaveli, intermeco, Štrosmajer, Rim,...</p> <p>Crnogorska ijekavica Odrični oblik glagola jesam: (nijesam/ nijesi/...)</p> <p>XVIII Pravopisni znaci: Osnovna upotreba standardnih pravopisnih znaka</p> <p>GRAMATIKA Podjela glasova: vokali i konsonanti Razlikovanje tvrde i meke varijante sličnih fonema (Č i Ć, Š i ŠĆ, Ž i ŽĆ), i njihov način nastanka Pojava fonema Đ, ŠĆ, ŽĆ i Ć u jotovanim i nejotovanim oblicima, npr. đevojka/djevojka, šekira/sjekira, ženica/zjenica, ćerati/tjerati</p> <p>MORFOLOGIJA IMENICE: Vlastite i zajedničke imenice, rod i broj ZAMJENICE: Lične zamjenice (nominativ) i oblici mene, me, meni, mi; tebe, te, tebi, ti; vama, vas Upitne zamjenice: ko, što PRIDJEVI: opisni, prisvojni, slaganje sa imenicom u rodu i broju BROJEVI: osnovni, redni, zbirni GLAGOLI: Glagolski oblici: Infinitiv, Present (promjena po licima), Imperativ PRILOZI:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - odgovaraju na pitanja koja se odnose na smisao teksta koristeći maternji jezik i crnogorski jezik, - postavljaju pitanja na maternjem jeziku i crnogorskom jeziku o značenju riječi i rečenica, - traže određene detalje ili informacije u tekstu i reaguju verbalno ili neverbalno, - izmiješane riječi sklapaju u smisaone cjeline, - izdvajaju nepoznate riječi u tekstu. <p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - postavljaju pitanja i odgovaraju na njih, - učestvuju u razgovori sa drugima ili sa predavačem, - daju i izvršavaju jednostavna uputstva i naredbe, - igraju uloge, - igraju jezičke igre, - učestvuju u dramatisacijama, - učestvuju u razgovoru, - simuliraju sporazumijevanje u jednostavnim situacijama. <p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - popunjavaju osnovne podatke u formularima, - pišu čestitke i razglednice.
<p>Interaktivno djelovanje u govoru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da se upusti u jednostavan razgovor, ali pod uslovom da sagovornik polako ponovi ili kaže na drugi način ono što je rekao i pomogne mu u formulisanju onoga što želi da kaže. - Postavlja jednostavna pitanja o bliskim temama ili o trenutnim potrebama i odgovara na slična pitanja. - Razumije svakodnevne izraze za zadovoljenje neposrednih i konkretnih potreba, ukoliko se ponove više puta i formulišu direktno, polako i razgovjetno od strane sagovornika. - Zna da predstavi sebe i drugoga i da upotrijebi osnovne izraze za pozdravljanje i otpozdravljanje. - Razumije polako i brižljivo postavljena pitanja i slijedi jednostavna i kraća uputstva. - Zna da odgovori na jednostavna pitanja i da ih postavi, razumije i da 		

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>jednostavne izjave, kada se radi o neposrednim potrebama i veoma bliskim sadržajima.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da postavi pitanja lične prirode o mjestu stanovanja, druženju sa ljudima, imovini koju poseduje i da odgovori na isti tip pitanja. - Razgovara o vremenu upotrebljavajući izraze kao: prošlog mjeseca, sljedećeg ponedjeljka, u maju, juče, sutra, u pet sati... 	<p>Prilozi za mjesto: ovde, ovamo, tu, tamo; desno, lijevo; blizu, daleko</p> <p>Prilozi za vrijeme: juče, danas, sutra, prije, poslije, ujutro, uveče, sad/sada, tad/tada</p> <p>PRIJEDLOZI: u, iz, od, do, na, ispod, iznad, pored, kod</p> <p>VEZNICI: i, a, ali, nego, ili</p> <p>RJEČICE: da, ne, li, možda, hajde</p> <p>TVORBA RIJEČI</p> <p>IMENICE:</p>	
<p>Interaktivno djelovanje u pisanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može napisмено da traži ili da prenese detaljna obavještenja o ličnim podacima. - Može da napiše kratke i jednostavne pozdrave i uobičajene čestitke za rođendan, Novu godinu, ... - Može da ispuni formular u kojem su traženi podaci: ime, državljanstvo, adresa, datumi. 	<p>Imenice sa značenjem stanovnika, pripadnika naroda i država (Crnogorac, Podgoričanka, ...)</p> <p>Imenice sa značenjem lica (m. i ž. rod, sufiks -ica: prijatelj, prijateljica; nastavnik - nastavnica)</p> <p>PRIDJEVI: -ov, -ev, -in nastali od vlastitih imenica; -ski u nazivima jezika</p> <p>PRILOZI: Prefiks u- (ujutro, uveče)</p> <p>SINTAKSA</p> <p>Glagolsko vrijeme: Present, kojim se izražava: svevremenost (Živi u Crnoj Gori; On je moj otac); radnja koja se ponavlja (Doručujem ujutro); buduća radnja (Dolazim za pet minuta).</p> <p>Potvrdni, odrični i upitni oblik</p> <p>Glagolski način: Imperativ</p> <p>Rečenice po sastavu: Proste rečenice Rečenice po značenju: izjavne, upitne i uzvične</p>	

Opšta jezička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Polaznik je u stanju da razumije rečenice izvan konteksta i često upotrebljavane izraze u vezi sa djelokrugom njegovih osnovnih aktivnosti (na primjer: osnovni podaci o sebi i porodici, kupovina, posao). U stanju je da vodi razgovor tokom uobičajenih i običnih poslova, koji se svodi na razmjenu jednostavnih i direktnih informacija o svakodnevnim i poznatim stvarima. U stanju je da jednostavnim izrazima opiše svoje zanimanje, neposredno okruženje i teme koje su u vezi sa neposrednim potrebama. Može da proizvede kraće uobičajene izraze da bi odgovorio jednostavnim potrebama konkretne prirode: lični detalji, svakodnevni poslovi, želje i potrebe, dobijanje informacije. Uz pomoć jednostavnih sredstava može opisati vlastito porijeklo i obrazovanje, neposrednu okolinu i stvari u vezi s neposrednim potrebama. - Može da upotrebljava modele tipskih prostih rečenica i uz pomoć naučenih gotovih izraza, grupe riječi i nekih rečenica govori o sebi, ljudima, o tome što rade, što imaju itd.
Vokabular i leksička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Pošедуje dovoljno leksičko znanje za zadovoljenje elementarnih komunikativnih potreba. - Pošедуje dovoljno leksičko znanje za zadovoljenje osnovnih potreba. - Pošедуje ograničen repertoar izraza koji koristi za zadovoljenje konkretnih svakodnevnih potreba.
Pravilna upotreba gramatike	<ul style="list-style-type: none"> - Može korektno da upotrebljava jednostavne strukture, ali pravi sistematske elementarne greške, kao npr. pogrešna upotreba vremena i nepoštovanje slaganja. Ipak, globalni smisao se ne dovodi u pitanje.
Koherencija i kohezija	<ul style="list-style-type: none"> - Može da poveže grupe riječi sa jednostavnim veznicima tipa: «i», «a», «ali», «zato što ».

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
Govorna produkcija: <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da jednostavno opiše ili predstavi osobe, uslove života, svakodnevne aktivnosti, ono što voli ili ne voli, upotrebljavajući kraće iskaze u nizu ili rečenice. - U stanju je da opiše svoju porodicu, uslove života, obrazovanje, pređašnje i sadašnje radno mjesto. - U stanju je da jednostavnim izrazima opiše osobe, mjesta i stvari. 	PRAVOPIS Veliko i malo početno slovo: <ul style="list-style-type: none"> - Imena božanstava, svetaca, mitoloških bića i sl. - Zajedničke imenice za zanimanja i titule (malo); - Imena građevinskih objekata (veliko); - Višečlani nazivi planina, jezera, rijeka, ... - Nazivi knjiga, novina, časopisa; - Imenice: zemlja, mjesec, sunce (dvojako); - Imenice vjerskih pripadnika; 	Polaznici: <ul style="list-style-type: none"> - jednostavnim izrazima opisuju osobe, mjesta, stvari, - povezano govore koristeći tekstualne ili vizuelne stimulanse. Polaznici: <ul style="list-style-type: none"> - popunjavaju tabele, - dopunjavaju tekstove, - pišu funkcionalne tekstove, - opisuju događaje i jednostavne procese. Polaznici: <ul style="list-style-type: none"> - slušaju tekst i reaguju

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>Pismena produkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da napiše određene jednostavne izraze i proste rečenice, uz upotrebu veznika, kao što su: «i», «a», «ali», «zato što». - U stanju je da napiše jednostavne povezane rečenice i izraze o porodici, uslovima života, obrazovanju, prethodnom ili trenutnom zaposlenju. - U stanju je da sastavi kraće i jednostavne priče o ljudima ili izmišljene biografije. - U stanju je da iz raspoloživog repertoara pripremi i izdvoji odgovarajuće izraze koje upotrebljava uz određena ponavljanja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Obraćanje iz poštovanja (Ti, Tvoje) Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi: Imena stanovnika mjesta čiji se nazivi pišu rastavljeno; Prefiksi i rječca ne uz imenice, pridjeve, glagole (dvojako); Pridjevi od toponima Crnogorska ijekavica Svijet - svjetovi, lijek - ljekovi, vijek - vjekovi, dio - djelovi... Dublet: ded/djed, de/gdje, đeca/djeca, neđelja/nedjelja Promjena l > o: Na kraju oblika jednine muškoga roda radnog glagolskog pridjeva (radila - radio) GRAMATIKA Podjela glasova: Podjela konsonanata po zvučnosti MORFOLOGIJA IMENICE: Podjela imenica po značenju (vlastite, zajedničke, zbirne, gradivne...) ZAMJENICE: Povratna zamjenica <i>sebe</i>; Povratno-prisvojna zamjenica svoj/svoja/svoje PRIDJEVI: Gradivni pridjevi (od čega) BROJEVI: Redni brojevi GLAGOLI: Odrični glagolski oblici (odrična rječca <i>ne</i> ispred potvrdnih oblika) PRILOZI: Prilozi za uzrok: zato, stoga PRIJEDLOZI: Vremenski prijedlozi (pred zoru), prostorni (preko praga), namjenski VEZNICI: Pa, te, ni, niti TVORBA RIJEČI IMENICE: 	<p>neverbalno (na primjer: razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rješavanjem zadataka alternativnog ili višestrukog izbora). <p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju različite vrste teksta i reaguju verbalno i neverbalno, - odgovaraju na pitanja, - izmiješane fragmente teksta sklapaju u smislonu cjelinu, - rješavaju zadatke alternativnog ili višestrukog izbora, - povezuju naslove sa djelovima teksta, - daju naslove djelovima teksta, - slijede uputstva. <p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prate televizijske reportaže i kazuju temu ili smisao programa, - označavaju tačne i netačne tvrdnje u vezi sa programom koji prate, - pogađaju značenje riječi u kontekstu. <p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učestvuju u razgovoru sa drugim polaznicima ili nastavnikom (postavljaju pitanja i daju odgovore, razmjenjuju informacije), - igraju uloge, - učestvuju u dramatisacijama, - simuliraju sporazumijevanje u određenim situacijama, - pripremaju i sprovode intervjue, - učestvuju u diskusiji.
<p>Slušanje ili usmeno razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije izraze i riječi koje su nosioci značenja za neposredna područja aktivnosti (npr.: osnovne lične i porodične stvari, kupovina, zapošljenje, lokalna geografija). - Uglavnom može da identifikuje predmet razgovora kojem prisustvuje, ukoliko se govori polako i razgovjetno. - Može da shvati osnovni smisao nekog kraćeg, razgovjetnog i jednostavnog oglasa ili poruke. - Može da shvati uputstva kako doći s jednog mjesta na drugo, pješice ili javnim prevozom. 		
<p>Čitanje ili razumijevanje pisanog teksta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije kraće i obične tekstove sa prisustvom velikog broja 		

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>izraza u čestoj upotrebi, računajući i neke opšteprihvaćene internacionalne termine.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije kraće lično pismo. - Može da razumije specifične i predvidljive informacije u autentičnom jednostavnom materijalu kao: red vožnje, mali oglasi, prospekti, reklame. - Može da uoči i izdvoji traženu informaciju sa nekog lista (npr. pronaći u «Malim oglasima» obavještenje o nekoj djelatnosti itd.) - Može da razumije znake i plakate na javnim mjestima kao što su ulice, restorani, stanice; na poslu znake za orijentaciju, uputstva o sigurnosti i opasnosti itd. - Može da prepozna glavne informacije u većini jednostavnih pisanih dokumenata kao što su pisma, brošure, kraći novinski članci posvećeni običnim stvarima iz života itd. - Može da prati uputstvo o upotrebi nekog kućnog aparata. 	<p>Imenice sa značenjem djelatnosti: voćarstvo, stočarstvo, filologija, filozofija, arhitektura, lektura</p> <p>PRIDJEVI: Prefiksi (deminutivno značenje): na-, o-, pri-, pro-; augmentativno: hiper-, po-, pre-, sve-, vele-, super-, ultra-</p> <p>GLAGOLI: Glagoli nastali od imenica i pridjeva</p> <p>PRILOZI: Prilozi nastali prefiksacijom.</p> <p>SINTAKSA Imenski oblici: Nezavisni padeži: nominativ i vokativ</p> <p>Glagolski oblici: Pomoćni glagoli, Glagolska vremena: Aorist, Perfekat, Futur I</p> <p>Rečenice po sastavu: Proširene rečenice; Složena rečenica: Sastavne i suprotne rečenice</p> <p>Rečenice bez subjekta: Šutra (ja) dolazim. Što (ti) činiš danas?</p>	
<p>Audiovizuelna recepcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da prati pojedine reportaže na dnevniku ili u dokumentarnim serijama, ako se govori lagano i razgovjetno, standardnim jezikom, čak iako ne razumije sve detalje. - Može da upotrijebi opšti smisao iskaza koji se odnose na svakodnevne i konkretne sadržaje, kako bi izveo zaključak o mogućem značenju nepoznatih riječi. 		
<p>Interaktivno djelovanje u govoru:</p>		

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<ul style="list-style-type: none"> - Može da uspostavi kontakt u jasno postavljenim situacijama i prilikom kraćih dijaloga, pod uslovom da sagovornik pomogne ako zatreba. - Snalazi se u jednostavnim i uobičajenim situacijama, bez pretjeranog napora. - Može da postavi i odgovori na pitanja o bliskim temama u predvidljivim i poznatim situacijama iz svakodnevnoga života. - Može na kratko da povede razgovor, iako nije u stanju da ga nastavi, jer ne razumije dovoljno. - Razumije dovoljno da bi se snalazio u uobičajenim i običnim situacijama, bez pretjeranog napora. - Uglavnom razumije kada mu se neko obrati na razgovjetan način, upotrebljavajući standardne izraze o bliskim temama, pod uslovom da povremeno traži da mu se ponovi rečeno ili formuliše na drugi način. - Može da ostvari društveni kontakt: pozdraviti se, predstaviti se, zahvaliti se. - Može da kaže jednostavnim riječima kako se osjeća, i da se zahvali. - Može da učini i prihvati ponudu, poziv ili izvinjenje. - Može da kaže što voli i što ne voli. - Može da se dogovori o planovima za izlazak ili vikend. - Može da predloži i reaguje na prijedloge. - Može da izrazi slaganje ili neslaganje sa drugim. - Može da govori o svakodnevnim pitanjima na jednostavan način, ukoliko mu se obraćaju 		

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>jednostavno, direktno i razgovjetno.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da govori o pripremama i organizaciji za neki susret. - Ostvaruje neposrednu i jednostavnu komunikaciju prilikom običnih i svakodnevnih poslova i zadataka. - Može da traži i daje obavještenja lične prirode. 		
<p>Interaktivno djelovanje u pisanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da napiše jednostavno lično pismo da bi izrazio zahvalnost ili izvinjenje. - Može da napiše jednostavnu i kratku poruku koja se odnosi na neposredne potrebe. 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pišu kratka pisma i poruke, - pišu sms poruke i imejl.

Opšta jezička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da razumije ključne stavke iskaza, ukoliko se radi o jasnom i standardnom jeziku i poznatim stvarima i događajima sa posla, iz škole, slobodnog vremena itd. Snalazi se u većini situacija na putovanjima, u područjima gdje se govori jezik koji uči. U stanju je da govori o poznatim stvarima i stvarima koje ga interesuju na jednostavan i koherentan način. U stanju je da prepriča neki događaj, dešavanje, san, da izrazi očekivanja, cilj ili da ukratko obrazloži i objasni razloge koji se odnose na neki projekat ili ideju. - Poštuje dovoljno jezičkih znanja da bi mogao da se snađe, uz određena oklijevanja i korišćenje perifraza, u tematskim oblastima kao što su porodica, razonoda, domen interesovanja, posao, putovanja i aktuelna dešavanja, ali zbog ograničenog fonda riječi, sklon je ponavljanjima i ponekad čak ima problema u formulisanju izraza. - Poštuje elementarni repertoar jezičkih znanja koja mu omogućavaju da se snađe u svakodnevnim situacijama predvidljivih karakteristika, iako je primoran da uglavnom traži prave izraze i pronalazi kompromisna rješenja između onoga što je želio da kaže i onoga što je stvarno u stanju.
Vokabular i leksička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Poštuje dovoljno leksičko znanje da, uz pomoć perifraza, govori (piše) o temama iz svakodnevnog života, razonode, svog domena interesovanja, posla, putovanja i aktuelnih dešavanja. - Poštuje dovoljno leksičko znanje o bliskim temama i situacijama za obavljanje svakodnevnih i uobičajenih poslova. - Iskazuje dobro vladanje elementarnom leksikom, ali dolazi do ozbiljnih grešaka kada se radi o izražavanju nekih složenijih misli i ideja.
Pravilna upotreba gramatike	<ul style="list-style-type: none"> - Može da se služi na zadovoljavajućem gramatičkom nivou u okviru određenog repertoara često upotrebljivanih jezičkih obrta i izraza, u manje-više predvidljivim situacijama.
Semantička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Izgovor sasvim razumljiv, čak i ako se ponekad čuje «akcenat» stranca i prave greške u izgovoru.
Vladanje pravopisom	<ul style="list-style-type: none"> - Može da napiše uglavnom pregledan i razumljiv tekst od početka do kraja. - Pravopis, interpukcija i organizacija stranice su prilično dobri, tako da je najčešće lako pratiti.
Koherencija i kohezija	<ul style="list-style-type: none"> - Može da poveže kraće, jednostavne i prepoznatljive elemente u povezan govor. - Može da upotrijebi najčešće artikulatore povezujući jezički izraz, kako bi ispričao neku priču ili opisao nešto na način običnog registrovanja pojmova.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>Govorna produkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da sa lakoćom dovede do kraja neki neposredan i ne mnogo komplikovan opis raznovrsnih tematskih cjelina iz svog polja interesovanja, predstavljajući ga kao linearni slijed elemenata. - U stanju je da s priličnom lakoćom opiše ili prepriča jednostavne događaje kao slijed dešavanja. - U stanju je da govori iscrpno o svojim iskustvima uz opis sopstvenih osjećanja i reakcija. - U stanju je da opiše karakteristične detalje nekog događaja, npr. nekog udesa. - U stanju je da prepriča zaplet neke knjige ili filma i opiše sopstvene reakcije. - U stanju je da ispriča neki san, govori o nadanjima i ambicijama. - U stanju je da opiše neki stvarni ili izmišljeni događaj. - U stanju je da ispriča neku priču. - U stanju je da ispriča priču ili iznese neki opis jednostavnim «listanjem» elemenata. - U stanju je da opiše određene aspekte iz svog okruženja, kao: osobe, mjesta, iskustva iz škole ili sa posla. - U stanju je da opiše svakodnevne radnje i navike, ideje o pripremanju i planiranju aktivnosti, prethodne aktivnosti i događaje iz ličnog iskustva. - U stanju je da jednostavnim riječima opiše i ukratko uporedi sa 	<p>PRAVOPIS</p> <p>Veliko i malo početno slovo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zajedničke imenice u funkciji vlastitog imena; - Vlastito ime u funkciji zajedničke imenice; - Opšteprihvaćena simbolična imena (Bliski istok, Divlji zapad, ...) - Imena gradskih četvrti i ostalih djelova naseljenih mjesta; - Nazivi filmova, RTV emisija, umjetničkih djela, deklaracija, kongresa, konferencija, sporazuma <p>Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi:</p> <p>Pisanje imena/prezimen a i nadimaka (bez crtice) i dvostrukih prezimen a (sa crticom);</p> <p>Pridjevi koji imaju jedinstveno značenje; Pridjevi od višecifrenih brojeva;</p> <p>Sastavljeno i rastavljeno pisanje uzvika, rječci i veznika</p> <p>Skraćenice:</p> <p>Skraćivanje sa tačkom: č. - čitaj, g. -gospodin, l. -lice... Bez tačke: gđin, gđa, dr, mr</p> <p>Crnogorska ijekavica:</p> <p>U primjerima: sljedeći, posljednji, usljed, nasljednik, sljedbenik, ozljeda i sl.</p> <p>Dubleti: lećeti/ letjeti, ćeranje/ tjeranje, žućeti/žutjeti, uzlećeti/uzletjeti...</p> <p>GRAMATIKA</p> <p>Akcent</p> <p>Vrste akcenata</p> <p>V Glasovne promjene:</p> <p>Jotacija</p> <p>MORFOLOGIJA</p> <p>IMENICE:</p> <p>Vlastite, zajedničke, zbirne, gradivne (promjena imenica)</p> <p>Muški, ženski, srednji rod</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuju detalje nekog događaja, - opisuju snove, nade i ambicije, - prepričavaju istinite ili izmišljene događaje, - prepričavaju zaplet knjige ili filma, - govore iscrpno o svom poslu i drugim bliskim temama, - argumentuju i obrazlažu svoje stavove i mišljenje.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>drugim predmete i stvari koje ima.</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da objasni zbog čega mu se nešto dopada, odnosno ne dopada. - U stanju je da iznese zadovoljavajuću argumentaciju tako da se bez poteškoća može razumjeti, uglavnom tokom cijelog izlaganja. - U stanju je da ukratko iznese razloge i objašnjenja koja se tiču nekih mišljenja, projekata i djelovanja. 	<p>ZAMJENICE: Prisvojne zamjenice</p> <p>PRIDJEVI: Komparativ Superlativ</p> <p>GLAGOLI: Glagolske radnje: aktiv i pasiv</p> <p>PRILOZI: Prilozi za način: ovako, tako, onako, nekako, nikako, svakako, dobro, loše, lijepo, grdno, sporo, brzo</p> <p>PRIJEDLOZI: Uzročni prijedlozi (zbog njega), načinski, poredbeni, načinski</p>	
<p>Pismena produkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da na razložan, jednostavan i neposredan način piše o velikom broju bliskih tema u okviru njegovog područja interesovanja. - U stanju je da u jednostavnom i vezanom tekstu opiše ošecanja i reakcije. - U stanju je da opiše neki stvarni ili izmišljeni događaj i putovanje. - U stanju je da ispriča neku priču. - U stanju je da piše povezane rečenice o nekim svakodnevnim aspektima iz njegovog okruženja, kao npr. o ljudima, mjestima, poslu ili školi. - U stanju je da napiše kraći opis nekog događaja, prethodnih dešavanja ili aktivnosti iz ličnog iskustva, na elementaran način. - U stanju je da napiše veoma kratke izvještaje, standardne i konvencionalne forme, koji sadrže objektivne uobičajene informacije i obrazloženja nekih radnji. - Može da utvrdi šta treba ispraviti u obliku nekog 	<p>VEZNICI: Već, nego</p> <p>RJEČICE: Dopusni veznik <i>iako</i>; Pogodbeno značenje: <i>I ako</i></p> <p>TVORBA RIJEČI</p> <p>IMENICE: Imenice sa značenjem sredstva: ljuľjaška, pištaljka, grijalica, prskalica Imenice sa značenjem svojstva i stanja: meditacija, arogancija, ludilo, dubina, avitaminoza</p> <p>PRIDJEVI: Izvedeni pridjevi (sufiksalna tvorba): -ev (očev), -av (grbav), -an (moćan), -en, -at</p> <p>SINTAKSA</p> <p>Imenski oblici: Zavisni (kosi) padeži</p> <p>Glagolski oblici: Glagolska vremena: Imperfekat, Futur II, Pluskvamperfekat Pasiv Komparativne rečenice; Suprotne (adverzativne) rečenice</p>	

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
jezičkog iskaza koji je upotrijebio.		
<p>Slušanje ili usmeno razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije glavne djelove nekog govornog iskaza o sadržajima koji se redovno ponavljaju na poslu, u školi, u slobodnom vremenu, uključujući i kraće priče. - Uglavnom može da slijedi glavne djelove nekog dužeg razgovora kome prisustvuje, pod uslovom da se upotrebljava standardni jezik i razgovjetno izražavanje. - Može da prati opšti slijed kraćih izlaganja o poznatim temama, pod uslovom da se radi o standardnom jeziku i razgovjetnom izgovoru. - Može da razumije obična stručna uputstva (način upotrebe za neko uobičajeno sredstvo ili predmet). 		
<p>Čitanje ili razumijevanje pisanog teksta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da čita neposredne i činjenicama potkrijepljene tekstove, koji se odnose na njegovo područje i interesovanja, sa zadovoljavajućim stepenom razumijevanja. - Može da razumije opisivanje događaja, osjećanja i želja u mjeri koja mu dozvoljava da održava redovnu prepisku sa prijateljima. - Može da prepozna osnovne tipove standardnih i uobičajenih pisama o poznatim temama (narudžbine, informativna pisma, potvrde itd.) - Može da pronađe i razumije relevantne informacije u uobičajenim 		

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>pisanim dokumentima, kao npr.: pisma, prospekti ili neka kraća zvanična dokumenta.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije noseće informacije iz nekog neposredno pisanog i ne suviše komplikovanog, novinskog članka na poznate teme. - Može da razumije uputstvo za način upotrebe nekog aparata, ukoliko je pisano neposrednim, pristupačnim i jasnim jezikom. - Može da razumije neko uputstvo o pravilima ponašanja, ukoliko je pisano jednostavnim jezikom (npr. uputstvo o mjerama sigurnosti). 		
<p>Audiovizuelna recepcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije većinu televizijskih emisija koje se bave životnim temama, kao što su kraći intervjui, konferencije i informativne emisije, ukoliko se govori lagano i na prilično razgovjetan način. - Može da prati većinu akcionih filmova ili serija u kojima dominiraju vizuelni efekti, a izražavanje je neposredno i razgovjetno. - Može da razumije osnovni smisao televizijskih programa koji govore o poznatim temama sa prilično razgovjetnim načinom izražavanja. - Može da odredi noseći značenjski elemenat u vijestima o nekom događaju, udesu, ukoliko ih prati komentar u vidu vizuelnog zapisa. - Može da identifikuje nepoznate riječi na osnovu konteksta kada se radi o sadržajima iz njegovog područja aktivnosti i 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prate televizijsku emisiju i reaguju označavanjem tačnih odnosno netačnih tvrdnji i verbalno (dopunjavanjem teksta, odgovorima na pitanja i ispunjavanjem tabela), - komentarišu program koji prate, - pogađaju značenje riječi i rečenica na osnovu konteksta i vizuelnog zapisa.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>interesovanja.</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da u pojedinim situacijama izdvoji značenje neke riječi iz konteksta i izvede značenje rečenice, ukoliko se radi o bliskom sadržaju. 		
<p>Interaktivno djelovanje u govoru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može sa izvjesnom sigurnošću da komunicira o uobičajenim i bliskim temama ili nekim drugim sadržajima iz svoga područja i domena interesovanja. - Može da razmjenjuje, provjerava i potvrđuje informacije, u ne tako uobičajenim situacijama i objašnjava u čemu je problem. - Može da govori o temama apstraktne ili kulturološke sadržine kao što su knjige, filmovi, muzika itd. - Služi se bogatim fondom jednostavnih izraza koje veoma vješto primjenjuje u većini situacija na nekom putovanju. Može bez pripreme započeti razgovor o nekoj bliskoj temi, dati svoje mišljenje i razmijeniti informacije o bliskim sadržajima iz privatnog života ili karakterističnim za svakodnevni život (porodica, zabava, posao, putovanja, aktuelnosti). - Može da prati govorni iskaz kada mu se neko obraća na razgovjetan način, uz upotrebu uobičajenih izraza, ali ponekad ima potrebu da mu se ponove radi pojašnjenja određene riječi ili izraza. - Može da povede razgovor o bliskim temama bez pripreme. - Može da slijedi 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učestvuju u razgovoru sa drugim polaznicima ili predavačem (postavljaju pitanja i daju odgovore, razmjenjuju informacije), - igraju uloge, - simuliraju sporazumijevanje u određenim situacijama, - pripremaju i sprovode intervjue, - učestvuju u diskusiji.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>svakodnevnu konverzaciju ukoliko se sagovornik izražava na razgovijetan način, iako je ponekad neophodno ponoviti određene riječi i izraze.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da se održava u nekom razgovoru ili diskusiji, iako ponekad može doći u situaciju da ostane neshvaćen kada pokušava da formuliše na pravi način ono što želi da kaže. - Može da reaguje i nađe pravi odgovor na pojedina osećanja, kao što su: iznenađenost, radost, tuga, radoznalost i ravnodušnost. - Može da shvati suštinu onoga o čemu se priča u njegovom okruženju o opštim temama, pod uslovom da sagovornici izbjegavaju isuviše idiomatske izraze i razgovjetno govore. - Može da izrazi mišljenje o nekoj apstraktnoj ili kulturološkoj temi kao što je film ili muzika. - Može da objasni zašto mu nešto pričinjava problem. - Može kratko da komentariše mišljenje nekog drugog. - Može da uporedi i suprotstavi alternative, raspravljajući o tome šta treba uraditi, gdje treba ići, koga odrediti, koga ili šta izabrati itd. - U principu, u stanju je da prati osnovnu nit diskusije određenog trajanja kojoj prisustvuje, pod uslovom da se govori razgovjetno i standardnim jezikom. - Može iznijeti ili zatražiti neki lični stav ili razmišljanje o stvarima od opšteg interesa. 		

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<ul style="list-style-type: none"> - Može učiniti razumljivim svoja razmišljanja i reakcije u cilju traženja nekog rješenja za određeni problem ili praktična pitanja tipa: Gdje ići? Sta raditi? Kako se organizovati? (za izlazak i sl.) - Može na učitiv način izraziti svoja uvjerenja, stavove, slaganja i neslaganja. - Može da nađe i prenese obične i direktne informacije. - Može da traži i slijedi detaljna uputstva. - Može da dobije dodatna obavještenja. - Razumije dovoljno za ostvarivanje komunikacije o običnim i bliskim temama, bez nekog posebnog napora. - Snažni se u svakodnevnim životnim aktivnostima u direktnom kontaktu: pronaći i prosljediti neku objektivnu informaciju. - Može da postavi pitanja o navikama i svakodnevnim aktivnostima i odgovori na slična. - Može da da i da slijedi obična uputstva i obavještenja tipa: kako negdje poći. 		
<p>Interaktivno djelovanje u pisanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da vodi prepisku o ličnim stvarima, opisujući do detalja ošecanja, iskustva i dešavanja. - Može da ostavi bilješke sa jednostavnom i prepoznatljivom informacijom za prijatelje, kolege, nastavnike i druge osobe sa kojima je često u kontaktu, saopštavajući na pregledan način ono što 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - popunjavaju formulare, - pišu poruke, imejl. - pišu formalno i neformalno pismo.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
smatra bitnim. - Može da primi jednostavnu i kratku poruku.		

Opšta jezička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da razumije suštinu konkretnih ili apstraktnih sadržaja u nekom složenom tekstu, kao i stručnu raspravu iz njegove oblasti. U stanju je da se izrazi sa određenim stepenom spontanosti i lakoće, tako da razgovor sa izvornim govornikom ne predstavlja napor ni jednom ni drugom. Izražava se jasno i potpuno o velikom broju tema, umije da iskaže svoje mišljene o aktuelnim dešavanjima i izloži prednosti i mane u odnosu na buduću razvoj situacije. - Pošедуje dosta široku skalu jezičkih znanja da bi pravio jasne opise, izražavao sopstvena gledišta i gradio argumentaciju, bez očiglednog traženja pravih izraza, upotrebljavajući složene jezičke strukture. - Pošедуje dosta široku skalu jezičkih znanja da bi opisivao, dosta precizno, nepredvidljive situacije, obrazlagao glavne stavke nekog problemskog pitanja ili ideje i iznosio mišljenje o apstraktnim i kulturološkim pojavama i događajima, kao što su muzika ili film.
Vokabular i leksička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Pošедуje širok raspon leksičkog fonda o temama iz svog domena interesovanja i opštih tema. Može da upotrebljava različite formulacije kako bi izbjegao česta ponavljanja, ali nedostatak potrebne leksike može da dovede do oklijevanja i upotrebe perifraza. - Pravilna upotreba leksičkog fonda je uglavnom na visokom nivou, iako dolazi do izvjesnih nedoumica i pogrešne upotrebe riječi, ali bez zastoja u komunikaciji.
Pravilna upotreba gramatike	<ul style="list-style-type: none"> - Pošедуje dosta dobru kontrolu lingvističkih znanja. Ne pravi greške koje izazivaju nesporazume. - U poznatim situacijama izražava se na zadovoljavajućem gramatičkom nivou; uglavnom dobro kontroliše gramatička znanja, uprkos očiglednog uticaja maternjeg jezika. Dolazi do grešaka, ali globalni smisao ostaje jasan.
Semantička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Izgovor i intonacija su mu jasni i prirodni.
Vladanje pravopisom	<ul style="list-style-type: none"> - Može da napiše pregledan, jasan i razumljiv tekst, poštujući pravila upotrebe i organizacije stranice teksta. - Pravopis i ponktuacija su relativno dobri, ali je moguć uticaj maternjeg jezika.
Koherencija i kohezija	<ul style="list-style-type: none"> - Može da upotrijebi ograničen broj artikulatora za povezivanje jezičkog izraza, iako se dešava da tokom neke duže intervencije dođe do «praznog hoda» kraće, jednostavne i prepoznatljive elemente u povezan govor. - Može da upotrijebi najčešće artikulatore povezujući jezički izraz, kako bi ispričao neku priču ili opisao nešto na način običnog registrovanja pojmova.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>Govorna produkcija</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da na iscrpan način izloži ili opšie neku temu iz širokog djelokruga poznavanja u okviru sopstvenog polja interesovanja, upotrebljavajući dodatna obrazloženja i odgovarajuće primjere u građenju i odbrani sopstvenih ideja. - U stanju je da na iscrpan način izloži ili opiše neku temu iz širokog djelokruga poznavanja u vezi sa sopstvenim poljem interesovanja. - U stanju je da na metodičan način iznese argumente uz isticanje značajnih elemenata i karakterističnih detalja. - U stanju je da iznese jasnu argumentaciju, razvijajući i potvrđujući svoje stavove dodatnom argumentacijom i odabranim primjerima. - U stanju je da iznese logičnu i povezanu argumentaciju. - U stanju je da objasni neko stanovište o određenom problemu iznoseći prednosti i mane različitih opcija. - Uglavnom može da ispravi lapsuse i greške, pošto ih postane svjestan ili ukoliko su proizveli neki nesporazum. - Može da uoči uobičajene greške i da razmišlja o onome što govori kako bi se sam ispravio. - Može da ispravi greške koje nastaju pogrešnom upotrebom vremena ili izraza i zbog kojih je nastao nesporazum, pod uslovom da sagovornik skrene pažnju na taj problem. 	<p>PRAVOPIS</p> <p>Pismo: Ćirilica</p> <p>Veliko i malo početno slovo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nazivi pjesama, zakona, molitava; - Nazivi istorijskih događaja; - velika i mala slova u upravnom govoru; - Pisana komunikacija sa obraćanjem u dva reda (velikim slovom) ili u jednom redu (Veliko, malo) <p>Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi:</p> <p>Dvojako pisanje prijedloga: po, prije, poslije uz imenicu podne;</p> <p>Dvočlani pridjevi; Glagoli dobijeni prefiksacijom</p> <p>Rastavljanje i prenošenje riječi u naredni red (konsonantske grupe)</p> <p>Skraćenice: ICJJ (Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje), CANU (Crnogorska akademija nauka i umjetnosti)</p> <p>Crnogorska ijekavica Prilozi <i>prije</i> i <i>poslije</i> u funkciji prefiksa: poslijepodnevi, poslijepaznični, prijepodnevi, prijevremeni...</p> <p>Promjena l > o: Imenice na -lac (po padežima)</p> <p>Alternacije konsonanata: Prva palatalizacija (k, g, h alterniraju sa č, ž i š): junak :junače, drug :druže, duh :duše...</p> <p>Nepostojano A U nominativu jednine i genitivu množine imenica muškog roda (momak - momaka...)</p> <p>Umetnuto A pri građenju pomoću prefiksa iz-, raz-, pod-, od- (izagnati, razapeti, izabrati...)</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuju, - prepričavaju, - podnose izvještaj, - pripremaju kraće izlaganje, - analiziraju književni i neknjiževni tekst.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>Pismena produkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da na iscrpan i jasan način piše tekstove o temama iz širokog djelokruga poznavanja u okviru sopstvenoga polja interesovanja, uz pravljenje sinteza, potkrepljujući i analizirajući informacije korišćenjem argumentacije iz različitih izvora. - U stanju je da na jasan i razložen način piše o raznovrsnim temama koje se tiču njegovog područja interesovanja. - U stanju je da napiše kritički osvrt na neki film, knjigu ili pozorišnu predstavu. U stanju je da napiše esej ili izvještaj, argumentovanim pristupom, zalažući se za neko posebno stanovište i iznoseći prednosti i mane mogućih različitih ishodišta. - U stanju je da izvrši sintezu informacija i argumenata prikupljenih iz različitih izvora. - U stanju je da napiše kraće i jednostavne eseje o temama od opšteg interesa. - U stanju je da napravi dosta pouzdan rezime na osnovu objektivne baze podataka o bliskim temama iz svog područja svakodnevnih ili nekih drugih aktivnosti, o tome napiše izvještaj i iznese sopstveno mišljenje. - U stanju je da isplanira šta treba da kaže i upotrijebi sredstva kojima će to da ostvari, vodeći računa o utisku primaoca poruke ili teksta. - U stanju je da pripremi i iskuša nove jezičke izraze i 	<p>GRAMATIKA</p> <p>Podjela glasova: Sonanti (po mjestu tvorbe)</p> <p>Podjela riječi na slogove: srednji nivo</p> <p>Glasovne promjene: Gubljenje konsonanata; Nepostojano i umetnuto A; Pokretni vokali</p> <p>MORFOLOGIJA</p> <p>IMENICE: Apstraktne i gradivne (imenice koje nemaju množinu) Deklinacija imenica</p> <p>ZAMJENICE: Pokazne zamjenice deklinacija (ovaj, taj, onaj)</p> <p>PRIDJEVI: Opisni pridjevi</p> <p>BROJEVI: Deklinacija brojeva</p> <p>GLAGOLI: Glagolski pridjev radni, Glagolski pridjev trpni (po rodovima)</p> <p>PRILOZI: Prilozi za količinu: ovoliko, toliko, onoliko, malo, mnogo, dosta, još, nekoliko i sl.</p> <p>PRIJEDLOZI: Prijedlozi s/sa, k/ka, uz/uza, niz/niza, pod/poda</p> <p>VEZNICI: Nezavisnosloženih rečenica</p> <p>TVORBA RIJEČI</p> <p>PRIDJEVI: Prefiksalna tvorba: a-apolitičan, do- doživotni, bez- bezgrešan, i-, ne-, o-</p> <p>GLAGOLI: Glagoli nastali od priloga sufiksima: -i-, -ova- (unazaditi, napredovati, ...)</p> <p>PRILOZI: Sufiksi za tvorbu: -ako (ovako, tako), -amo (ovamo, tamo), -as (danas, jesenas)</p> <p>SINTAKSA</p> <p>Glagolski pridjev u tvorbi</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pišu izvještaj, prikaz događaja, priču, članak, - rade na projektnim zadacima, - ispunjavaju formular. <p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuju, - pišu izvještaj, priču, komentar, esej, - rade na projektnim zadacima.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>kombinacije riječi i traži povratnu informaciju o utisku koji su proizvele.</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da upotrebom perifraza i parafraza prikrije leksičke i strukturalne nedostatke. - U stanju je da definiše karakteristike nekog konkretnog predmeta koga ne može da imenuje. - U stanju je da pronade smisao nekog izraza preko značenja nekog drugog sličnog predmeta (npr. «kamion za putnike» da bi rekao «autobus») 	<p>aktivnih složenih glagolskih oblika (perfekat: <i>pročitao je</i>, pluskvamperfekat: <i>bio je pročitao/bijaše pročitao</i>, futur drugi: <i>bude pročitao</i>, potencijal: <i>pročitao bi</i>); trpni glagolski pridjev za tvorbu pasivnih složenih glagolskih oblika (<i>biti pročitani, pročitani je, bio je pročitani</i>)</p>	
<p>Slušanje ili usmeno razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije suštinu sadržaja i forme nekog složenog govornog iskaza, bilo da se radi o apstraktnoj ili konkretnoj temi, izraženog standardnim jezikom, uključujući i stručne rasprave u njegovom domenu interesovanja. - Može da prati govorni iskaz određenog trajanja, složene argumentacije, pod uslovom da je tema bliska i da je opšti plan izlaganja eksplicitno naznačen prepoznatljivim uputstvima. - Može da razumije objektivnu neposrednu informaciju o sadržajima iz svakodnevnog života ili sa posla, prepoznajući opšte poruke i sitnije detalje, pod uslovom da je artikulacija jasna i izgovor uobičajen. - Realno može da prati živu raspravu između izvornih govornika. - Može da shvati, sa izvjesnim naporom, veliki dio onoga o čemu se govori u njegovom prisustvu, ali 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju autentične tekstove (razgovor, intervju, opis, priču, pjesme), - pišu bilješke, - popunjavaju praznine u tekstu ili tabeli, - rješavaju zadatke alternativnog i višestrukog izbora, odgovaraju na pitanja, - izvršavaju naredbe.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>bi moglo da dođe do problema ukoliko bi se aktivno uključio u razgovor sa izvornim govornicima koji ne mijenjaju ništa u svom načinu govora.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije suštinu sadržaja i forme složenih konferencija, govora, izvještavanja i drugih oblika izlaganja iz obrazovne ili stručne sfere. - Može da prati neku konferenciju ili izlaganje iz svog područja aktivnosti, pod uslovom da se radi o bliskoj temi koja se prezentira na neposredan, običan i jasno strukturiran način. - Može da razumije uobičajene oglase i poruke apstraktne ili konkretne sadržine, ukoliko se radi o standardnom jeziku i govoru. - Može da razumije većinu dokumentarnih emisija na standardnom jeziku i može korektno da odredi raspoloženje, ton itd. govornika. - Može da razumije većinu informacija dokumentarnih, nasnimljenih ili emitovanih programa, ako govore o nekoj temi koja ga lično zanima i ako je razgovjetno izgovarano na standardnome jeziku. 		
<p>Čitanje ili razumijevanje pisanog teksta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ostvaruje dosta veliku autonomiju u čitanju, prilagođava način i brzinu čitanja vrsti i prirodi teksta, birajući odgovarajuće izvore. Posjeduje bogat i aktivan leksički fond za čitanje, ali bi problemi mogli da nastupe kod neuobičajenih 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju različite vrste teksta i reaguju verbalno i neverbalno, - odgovaraju na pitanja, - izmiješane fragmente teksta sklapaju u smisaonu cjelinu, - rješavaju zadatke višestrukog izbora, - transformišu tekst u grafik, - povezuju date naslove sa

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>izraza koji se rijetko koriste.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da čita uobičajenu korespondenciju iz svog područja i da shvati smisao i značenje. - U stanju je da brzo pređe složen i duži tekst, uočavajući najvažnije djelove. - U stanju je da brzo odredi sadržaj i značaj neke informacije u novinskom članku ili reportaži, u širokom opsegu stručnih tema, kako bi procijenio da li treba nastaviti sa proučavanjem teksta. - U stanju je da u dužem tekstu pronađe traženu informaciju i da objedini potrebne informacije iz istog ili nekog drugog teksta kako bi ispunio neki specifični zadatak. - Može da razumije članke i izvještaje o savremenim problemima društva u kojima autori iznose lični stav ili posebno gledište. - Može da shvati osnovne zaključke u tekstu pregledno izložene argumentacije. - Može prepoznati plan argumentacije u predstavljanju nekog problema, ako nije neophodno razumjeti svaki detalj. - Može da razumije duža i složena uputstva sa tematikom iz svoje oblasti, uključujući i detalje koji se odnose na uslove održavanja i primjene, pod uslovom da može ponovo da iščita teže djelove. 		<p>djelovima teksta,</p> <ul style="list-style-type: none"> - daju naslov djelovima teksta, - slijede uputstva, - rezimiraju, - čitaju književne tekstove i razgovaraju o njima, - rade dramatizaciju teksta.
<p>Audiovizuelna recepcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije većinu informativnih emisija i televizijskih serija. - Može da razumije neki 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prate televizijsku emisiju i reaguju označavanjem tačnih odnosno netačnih tvrdnji i verbalno

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>dokumentarni film, intervju, raspravu za okruglim stolom, televizijsku dramu i većinu filmova u kojima dominira standardni jezik.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da koristi različite strategije razumijevanja, a naročito sposobnost slušanja najvažnijih djelova i razumijevanje znakova iz konteksta. 		<p>(dopunjavanjem teksta, odgovorima na pitanja i ispunjavanjem tabela),</p> <ul style="list-style-type: none"> - komentarišu program koji prate, - pogađaju značenje riječi i rečenica na osnovu konteksta i vizuelnog zapisa.
<p>Interaktivno djelovanje u govoru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Služi se jezikom tečno, pravilno i uspješno, uz jasno povezivanje slijeda ideja, bilo da se radi o sadržajima opšteg, obrazovnog, stručnog ili neobaveznog tipa. Može da komunicira spontano, dobro kontrolišući gramatička znanja, ne odajući utisak ograničenih mogućnosti izražavanja onoga što želi da kaže, prilagođavajući način formalnog izražavanja datoj situaciji. - Može da komunicira sa određenom lakoćom i spontanošću, tako da je sasvim moguć visok stepen razmjene ideja sa izvornim govornikom, a da pritom ne dolazi ni do kakvih tenzija. Može da istakne sopstveno iskustvo i poznavanje stvari, izlaže i postojano brani svoje mišljenje, uz iznošenje argumenata i objašnjenja. - Može da razumije do najsitnijih detalja izražavanje na standardnome jeziku, čak i u bučnijoj atmosferi. - Može da se uključi i aktivno učestvuje u većini razgovora određenog trajanja o opštim temama, čak i u bučnijoj atmosferi. 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učestvuju u diskusiji, - igraju uloge, - učestvuju u intervjuu, - razgovaraju.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<ul style="list-style-type: none"> - Može da održava ozbiljan i primjeren nivo razgovora sa izvornim govornicima, tako da nesvjesno ne izazove podsmjeh ili nervozu, niti ih primorava da se ponašaju kao da pred sobom nemaju izvornog govornika. - Može da izrazi emocije različite jačine i naglasi ono što je za njega bitno u nekom iskustvu ili događaju. - Može aktivno da učestvuje u nekoj neformalnoj diskusiji u poznatom okruženju, praveći komentare, jasno izlažući svoje stavove, procjenjujući druge prijedloge, iznoseći i reagujući na predložena rješenja. - Može da prati suštinu neke diskusije u kojoj ne učestvuje, sa izvjesnim naporom, ali može da ima problema ukoliko bi se zaista upustio u neku diskusiju sa više izvornih govornika koji ne prilagođavaju ni u čemu svoj način govora. - Može da izloži i izrazi svoja mišljenja i da ih postojano brani tokom diskusije, prilažući objašnjenja, argumente i komentare. - Može da prenosi informacije na pouzdan i potpun način. - Može da opiše neki postupak na jasan i sveobuhvatan način. - Može da napravi sintezu informacija i argumenata iz različitih izvora i da o tome podnese izvještaj. - Može da razmjenjuje sa izvjesnom sigurnošću veliki broj činjeničnih znanja o uobičajenim ili drugim 		

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>temama vezanim za njegovo područje djelovanja.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da objasni kako nešto da se uradi, dajući detaljna uputstva. - Može da napravi rezime kraće priče, novinskog članka, izlaganja, diskusije, intervjua ili nekog dokumentarnog filma, iznese svoje mišljenje i dopuni izlaganje eventualnim dodatnim pojašnjenjima. 		
<p>Interaktivno djelovanje u pisanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da piše emotivno intonirana pisma, naglašavajući sadržaje važnijih djelova iz nekog događaja ili iskustva, komentarišući najnovije vijesti i stavove onoga sa kojim se dopisuje. - Može da vodi prepisku o ličnim stvarima, dešavanjima, donoseći sopstveni sud o nekim apstraktnim sadržajima ili kulturnim događajima kao što su utisci o nekom filmu ili muzičkom programu. - Može da primi poruku u kojoj se traži neka informacija ili objašnjenje za neki problem. 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pišu formalno i neformalno pismo, - popunjavaju formulare.

Opšta jezička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da razumije širi opseg dužih i zahtjevnih tekstova i prepozna skrivena značenja. Izražava se tečno i spontano, sasvim neupadljivo pristupa traženju pravih riječi i izraza. U privatnom životu, na poslu ili u školi, jezikom se služi na djelotvoran i umješan način. U stanju je da govori o složenim temama na jasan i osmišljen način, ispoljavajući sposobnost kontrolisanog instrumentarija u organizaciji, artikulaciji i koheziji sopstvenog diskursa. - Može da izabere primjerenu formulaciju iz širokog repertoara diskursa kojim raspolaže, izražavajući, bez prilagođavanja jezičkog iskaza, ono što želi da kaže. - Može da se izrazi na jasan način, ne ostavljajući utisak prilagođavanja jezičkog iskaza za ono što želi da kaže.
Leksička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Odlično vlada širokim leksičkim repertoarom koji mu omogućava da lako prevaziđe nedostatke upotrebom perifraza, uz neznatno oklijevanje u traženju pravih izraza i strategija izbjegavanja. Odlično vlada idiomatskim i familijarnim izrazima. - Povremene omaške, ali bez značajnijih grešaka u upotrebi raspoloživog leksičkog fonda.
Pravilna upotreba gramatike	<ul style="list-style-type: none"> - Može u kontinuitetu da održava visok nivo pravilne gramatičke upotrebe jezika; greške su rijetke i teško ih je uočiti. - Pošедуje dobru kontrolu gramatičkih znanja; dolazi do povremenih omaški, sporadičnih greški i sitnijih sintaksičkih nepravilnosti, ali su one rijetke i često se naknadno ispravljaju.
Semantička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Može da prilagođava intonaciju i tačno upotrebljava akcenat da bi izrazio fine nijanse značenja.
Vladanje pravopisom	<ul style="list-style-type: none"> - Sređivanje stranice teksta, novi redovi i ponktuacija su logični i pregledni. - Ne griješi u pravopisu, desi se da ponekad napravi lapsus.
Koherencija i kohezija	<ul style="list-style-type: none"> - Može da proizvede jasan, tečan i dobro strukturiran tekst, pokazujući kontrolisanu upotrebu jezičkih sredstava za strukturisanje i artikulaciju. - Može uspješno da upotrebljava veliki broj veznika i riječi za naporedne odnose kako bi jasno ukazao na idejnu nit teksta.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
Govorna produkcija: <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da izloži ili opiše neku kompleksnu tematsku oblast, koristeći se dodatnom argumentacijom i povezujući posebne elemente u cilju donošenja odgovarajućeg zaključka. - U stanju je da na 	PRAVOPIŠ Veliko i malo početno slovo: <ul style="list-style-type: none"> - Imena institucija (Javna ustanova srednja stručna škola ...) i kada jedna riječ zamjenjuje cijeli naziv (Škola); - Imena međunarodnih, državnih i vjerskih praznika i pridjevi izvedeni od njih; 	Polaznici: <ul style="list-style-type: none"> - opisuju, - vrše poređenja, - prepričavaju, - podnose izvještaj, - pripremaju izlaganje, - analiziraju tekst.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>metodičan način izloži ili opiše određenu tematsku oblast, naglašavajući važne elemente i značajne detalje.</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da se izrazi na iscrpan i jasan način o temama kompleksne sadržine. - U stanju je da se izrazi ili izgradi priču, ugrađujući sporedne teme i razvijajući određene elemente da bi završio odgovarajućim zaključkom. - U stanju je da na metodičan način iznese argumente uz isticanje značajnih elemenata i karakterističnih detalja. - U stanju je da iznese jasnu argumentaciju, razvijajući i potvrđujući svoje stavove dodatnom argumentacijom i odabranim primjerima. - U stanju je da iznese logičnu i povezanu argumentaciju. - U stanju je da objasni neko stanovište o određenom problemu iznoseći prednosti i mane različitih opcija. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nazivi pripadnika pojedinih pokreta i učenja (malim); - Titulisanje svjetovnih i duhovnih velikodostojnika (Vaša Milosti) <p>Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi: Zajedničke imenice koje su stekle novi zajednički akcenat i novo značenje (jugozapad, polubrat, veleprodaja, ...); Prisvojni pridjevi od dvostrukih prezimena; Složeni glagolski oblici Sastavljeno i rastavljeno pisanje priloga i prijedloga: Promjena stranih imena: Muška strana imena (Šekspir, Hamlet, Isak) mijenjaju se kao crnogorska imena (Ivan, Nenad, Goran)...</p> <p>Crnogorska ijekavica Glasovni skup <i>rje</i> u inicijalnom položaju riječi: rječnik, rješenje, rječica, rjeđi, rječit...</p> <p>XVI Jotacija Pri komparaciji dodavanjem sufiksa -j(i) na osnovu pridjeva</p> <p>XVII Rečenični znaci Interpunkcijski znaci</p> <p>GRAMATIKA Podjela glasova: Podjela konsonanata po mjestu i načinu tvorbe Akcentat Mjesto akcenta i neakcentovanih dužina V Glasovne promjene: Jednačenje po zvučnosti i mjestu tvorbe; Prva i druga palatalizacija; Prijevoj vokala; Alternacija: IJE/ JE/E/I</p> <p>MORFOLOGIJA IMENICE: Glagolske imenice, Brojevne imenice ZAMJENICE: Neodređene zamjenice: proste (ko, što, čiji, koji,</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuju, - vrše poređenja, - prepričavaju, - podnose izvještaj, - pripremaju izlaganje, - analiziraju tekst.
<p>Pismena produkcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da piše dobro strukturirane tekstove koji se odnose na neku kompleksnu tematsku oblast. - U stanju je da piše slikovite i maštovite tekstove, na jasan i razložen način, izgrađenog i sigurnog stila, prirodno i sa ličnim pečatom, - prilagođene čitaocima kojima su namijenjeni. - U stanju je da na opsežan način piše o stvarnim ili izmišljenim događajima dovodeći u vezu idejno tkivo nekog teksta, uz poštovanje pravila pisanja 	<p>GRAMATIKA Podjela glasova: Podjela konsonanata po mjestu i načinu tvorbe Akcentat Mjesto akcenta i neakcentovanih dužina V Glasovne promjene: Jednačenje po zvučnosti i mjestu tvorbe; Prva i druga palatalizacija; Prijevoj vokala; Alternacija: IJE/ JE/E/I</p> <p>MORFOLOGIJA IMENICE: Glagolske imenice, Brojevne imenice ZAMJENICE: Neodređene zamjenice: proste (ko, što, čiji, koji,</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pišu izvještaj, priču, komentar, esej, - rade na projektnim zadacima.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>koja važe za određeni žanr.</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da opširno priređuje i dokazuje svoje stanovište, upotrebljavajući dodatnu argumentaciju i obrazloženja potkrijepljena - pravim primjerima. - U stanju je da isplanira šta treba da kaže i upotrijebi sredstva kojima će to da ostvari, vodeći računa o utisku primaoca poruke ili teksta. - U stanju je da pripremi i iskuša nove jezičke izraze i kombinacije riječi i traži povratnu informaciju o utisku koji su proizvele. - U stanju je da upotrebom perifraza i parafraza prikrije leksičke i strukturalne nedostatke. - U stanju je da definiše karakteristike nekog konkretnog predmeta koga ne može da imenuje. 	<p>kakav, kolik), izvedene sa prefiksima ne-, ni-, i- (neko, nešto, niko, ništa, iko, išta); sufiksima (kogođ, štoogođ...)</p> <p>BROJEVI: Deklinacija (tri i četiri)</p> <p>GLAGOLI: Glagolski oblici: Perfekat (jedinina, množina), Imperfekat (prošla nesvršena radnja)</p> <p>UZVICI: Sumnjičavost: Ha, misliš da je tako?</p> <p>VEZNICI: Zavisnosloženih rečenica: da, što, iako, dok, kad, samo, kako</p> <p>RJEČCE: Upitna rječca li: će li, nije li i sl.</p> <p>TVORBA RIJEČI</p> <p>IMENICE: Augmentativi i pejorativi (pogrdne): ručetina, momčina, glasina, nožurina, magluština: Deminutivi sa</p>	
<p>Slušanje ili usmeno razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da prati apstraktni i složeni govorni iskaz određenog trajanja, čak iako se ne radi o njegovom domenu interesovanja, ali je moguće da osjeti potrebu za pojašnjenjem pojedinih djelova, pogotovo ukoliko se radi o nepoznatom izgovoru ili akcentu. - Može da prepozna široki opseg idiomatskih izraza i uobičajenih jezičkih obrta i promjenu registra. - Može da razumije standardni govorni jezik, neposredno ili na radiju, bliskih ili nekih drugih sadržaja, koji se susrijeću u privatnom, - društvenom, obrazovnom miljeu ili na poslu. 	<p>hipokorisnicima (odmila): sinak, oblačak, sunašce, gnjezdašce, prozorčić, kamenčić, kućica, prstić</p> <p>PRIDJEVI: Pridjevske složenice (prefiksarno-sufiksalna tvorba) Pri-mor-ski</p> <p>GLAGOLI: Glagoli sa prefiksima: pod-, pred-, pri -, pro-, raz-, sa-, su-, u-, uz-, za-, s-, obez- (podvrgnuti, presoliti, predošećati, privedati, prilijepiti, provideti, razbiti, saošćati, suošćati, ulećeti, uzlećeti, zapjevati, slomiti, obezglaviti)</p> <p>PRILOZI: Sufiksi: -(j)u (danju, noću), -os (ljetos, proljetos), -us (zimus), -čki/-ški (mučki, junački, tuški)</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju autentične tekstove (razgovor, intervju, opis, priču, pjesme), - pišu bilješke, - popunjavaju praznine u tekstu ili tabeli, - rješavaju zadatke višestrukog izbora ili alternativnog izbora, - odgovaraju na pitanja, - izvršavaju naredbe.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<ul style="list-style-type: none"> - Može sa lakoćom da prati složene razgovore između partnera van njegovog djelokruga, tokom grupne rasprave i debate, čak iako se radi o apstraktnim, složenim i nepoznatim temama. - Može sa velikom lakoćom da prati većinu konferencija, rasprava ili debata. - U stanju je da shvati do tačnina neko obavještenje koje je objavljeno u nepovoljnim uslovima i otežano za razumijevanje zbog smetnji u tonu ili sonorizacije (npr. na stanicama ili na stadionu). - U stanju je da razumije složena stručna uputstva (uputstvo za način upotrebe, tehničke specifikacije za neki proizvod ili rad koji su mu bliski). - Može da razumije široki opseg snimljenog materijala ili programa radija, na nestandardnome jeziku, uz prepoznavanje finih nijansi značenja, implicitnog stava učesnika i odnosa između njih. 	<p>SINTAKSA</p> <p>Glagolski prilog sadašnji (radnja istovremena sa drugom radnjom: <i>Zastajkuje čitajući</i>);</p> <p>Glagolski prilog prošli (radnja koja prethodi drugoj radnji: <i>Zastane rekavši</i>);</p> <p>Priloške (adverbijalne) rečenice (mjesne, vremenske, načinske (modalne), uporedne (komparativne), uzročne (kauzalne))</p>	
<p>Čitanje ili razumijevanje pisanog teksta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije do najsitnijih detalja opširne i složene tekstove, bez razlike da li se radi o njegovom području, pod uslovom da ponovo i čita teže djelove. - Može da razumije sve vrste korespondencije, uz eventualno korišćenje rječnika. - U stanju je da brzo pređe složen i duži tekst, uočavajući najvažnije djelove. - U stanju je da brzo odredi 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju različite vrste teksta i reaguju verbalno i neverbalno; - odgovaraju na pitanja, - popunjavaju praznine u tekstu, - transformišu tekst u tabelu ili grafik, - rješavaju zadatke višestrukog izbora, - povezuju date naslove sa djelovima teksta, - slijede uputstva, - rezimiraju, - čitaju književne tekstove i razgovaraju o njima, - pripremaju i izvode

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>sadržaj i značaj neke informacije u novinskom članku ili reportaži, u širokom opsegu stručnih tema, kako bi procijenio da li treba nastaviti sa proučavanjem teksta.</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da u dužem tekstu pronađe traženu informaciju i da objedini potrebne informacije iz istog ili nekog drugog teksta kako bi ispunio neki specifični zadatak. - Može da razumije do najsitnijih detalja široku skalu tekstova koji se mogu susresti u društvenom životu, na poslu ili školi i prepoznati fine nijanse u značenjima određenih stavova i razmišljanja, bilo da su implicitno ili eksplicitno iskazani. - Može da koristi obavještenja, ideje i razmišljanja iz veoma stručnih tekstova u svom području djelovanja. - Može da razumije specijalizovane publikacije izvan svog područja aktivnosti, uz povremeno korišćenje rječnika radi provjere razumijevanja. - Može da razumije do najsitnijih detalja duža i složena uputstva za upotrebu neke nove mašine ili procesa, bilo da se radi o tematici iz njegove oblasti ili ne, pod uslovom da može ponovo da iščita teže djelove. 		<p>dramatizaciju teksta.</p>
<p>Audiovizuelna recepcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da prati filmove u kojima dominira upotreba argoa i idiomatskih izraza. - Vješt je u upotrebi gramatičkih, leksičkih i znakova iz konteksta kako bi izveo zaključak o 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prate i komentarišu igrane i dokumentarne filmove i televizijske serije na crnogorskome jeziku, - objašnjavaju značenje argoa i idiomatskih izraza.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>nečijem stavu, raspoloženju, namjerama i predvidio dalje aktivnosti.</p>		
<p>Interaktivno djelovanje u govoru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije do najsitnijih detalja neko složeno izlaganje apstraktne ili stručne prirode izvan njegove oblasti, ali je moguće da zatraži pojašnjenje određenih djelova iskaza, pogotovo ukoliko se radi o nepoznatom akcentu ili izgovoru. - Može da vodi ugodan i primjeren razgovor, bez ikakvih jezičkih ograničenja. - U stanju je da vješto i uspješno komunicira i u afektivnoj, metaforičnoj i šaljivoj ravni upotrebe jezika. - Može lako da prati složene razgovore neke grupe ljudi i aktivno učestvuje, čak iako je priroda rasprave apstraktnog tipa i sadržaj malo poznat. - Može da razumije i razmjenjuje informacije i mišljenja složenog tipa o velikom broju tema koje se odnose na prirodu posla koji obavlja. 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - igraju uloge, - učestvuju u intervjuu, - razgovaraju, - učestvuju u diskusiji.
<p>Interaktivno djelovanje u pisanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - U ličnoj prepisci se izražava jasno i precizno, na vješt i uspješan način, upotrebljavajući jezičke registre u ravni osjećanja, asocijativne i šaljive sadržine. - Može da primi poruku u kojoj se traži neka informacija ili objašnjenje za neki problem. 		<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuju, - vrše poređenja, - prepričavaju, - podnose izvještaj, - pripremaju izlaganje, - analiziraju književni tekst.

Opšta jezička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Bez napora može da razumije sve što čita ili čuje. U stanju je da činjenično i argumentovano rekonstruiše iskaz, koristeći različite pisane i usmene izvore na jasan i koherentan način. Izražava se tečno, spontano i precizno, iskazujući istančan osjećaj za značenje i smisao iskaza o temama kompleksne sadržine. - Vlada izdašnom i pouzdanom vrlo širokom skalom diskursa, tako da može precizno izraziti sopstveno mišljenje i uočiti, utvrditi i otkloniti nejasnoće. Ne pokazuje nikakve znake da mora prilagođavati jezički izraz onome što želi da kaže.
Leksička kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> - Odlično vlada širokim leksičkim repertoarom idiomatskih i uobičajenih izraza, sa jasnom sviješću o nivoima semantičkih konotacija. - U kontinuitetu pravilna i primjerena upotreba raspoloživog leksičkog fonda.
Pravilna upotreba gramatike	- Može u kontinuitetu da održava visok nivo pravilne gramatičke upotrebe jezika, čak i u situacijama smanjene pažnje (npr. u toku planiranja ili posmatranja reakcija sagovornika).
Semantička kompetencija	- Može da prilagođava intonaciju i tačno upotrebljava akcentat da bi izrazio fine nijanse značenja.
Vladanje pravopisom	- Piše bez pravopisnih grešaka.
Koherencija i kohezija	- Može da stvara povezan tekst, sa čvrstim jedinstvom, upotrebljavajući potrebne organizacione strukture i veliki broj artikulacija, na cjelovit i odgovarajući način.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
Govorna produkcija: <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da na izuzetno jasan, tečan, izgrađen i često upečatljiv način - opiše dešavanja iz iskustva. - U stanju je da na metodičan način izloži ili opiše određenu tematsku oblast, naglašavajući važne elemente i značajne detalje. - U stanju je da se izrazi na iscrpan i jasan način o temama kompleksne sadržine. 	PRAVOPIS Veliko i malo početno slovo: <ul style="list-style-type: none"> - Razlika u pisanju crnogorskih (malim) i latinskih (velikim) naziva biljaka i životinja; - Imena magistrala, graničnih prijelaza, auto-puteva; - Imena katedri na fakultetima, posebnih odsjeka i nastavnih predmeta; - Nazivi književnih i umjetničkih pokreta, perioda u razvoju književnosti, razdoblja u razvoju društva i pripadnika pravaca, pokreta i perioda (malim) 	Polaznici: <ul style="list-style-type: none"> - opisuju, - vrše poređenja, - prepričavaju, - podnose izvještaj, - pripremaju izlaganje, - analiziraju književni tekst.
Pismena produkcija: <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da piše izuzetno jasne, tečne i izgrađene tekstove, logično strukturirane, primjerenog i uspješnog stila, tako da upućuje čitaoca na značajne djelove. - U stanju je da sastavlja priče ili uzbudljive storije 	Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi: Titule i zvanja iza ličnih imena sa i bez crtica (Smail-aga, Osmanaga);	Polaznici: <ul style="list-style-type: none"> - pišu izvještaj, priču, komentar, esej, - rade na projektnim zadacima.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>iz iskustva, izuzetno jasnim i tečnim stilom koji je prilagođen određenom književnom rodu ili načinu pisanja.</p> <ul style="list-style-type: none"> - U stanju je da piše složene i problemske izvještaje, članke, eseje ili kritičke osvrtne na neko literarno djelo na izuzetno jasan i tečan način. - U stanju je da priredi logičan i efikasan plan teksta koji pomaže čitaocima da uoče važne djelove. 	<p>Nazivi vjerskih praznika; Sastavljeno i rastavljeno pisanje zamjeničkih složenica; Izrazi tipa: htio-ne-htio, rekla-kazala, ...</p> <p>Rastavljanje i prenošenje riječi u naredni red (vokalno r, riječi stranog porijekla, složenice ,...)</p> <p>Skraćenice: pravopisna pravila</p> <p>Promjena stranih imena: Odredbeni djelovi su nepromjenljivi (Leonardo da Vinči, Leonarda da Vinčija...)</p>	
<p>Slušanje ili usmeno razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije sve što se govori, neposredno ili na radiju, bez obzira - na izgovor. - Može sa lakoćom da prati složene razgovore između partnera van njegovog djelokruga, tokom grupne rasprave i debate, čak iako se radi o apstraktnim, složenim i nepoznatim temama. - U stanju je da shvati do tančina neko obavještenje koje je objavljeno u - nepovoljnim uslovima i otežano za razumijevanje zbog smetnji u tonu ili sonorizacije - Može da razumije široki opseg snimljenog materijala ili programa radija, na nestandardnome jeziku, uz prepoznavanje finih nijansi značenja, implicitnog stava učesnika i odnosa između njih. 	<p>Crnogorska ijekavica Prefiks pre- u glagolima: prelaziti, prelomiti...; prefiks pre- kao dio imenice: prijevod/prevod, prijevoz/prevoz...</p> <p>Gubljenje konsonanata (bežični, bestrujni...)</p> <p>Alternacije konsonanata: Treća palatalizacija</p> <p>Jotacija U oblicima prezenta</p> <p>Rečenični znaci Upotreba zareza između nezavisnih rečenica</p> <p>GRAMATIKA</p> <p>Podjela glasova: Razlikovna obilježja glasova Podjela riječi na slogove: napredni nivo</p> <p>Akcent Nenaglašene riječi (enklitike i proklitike) prijedlozi, veznici, rječca ne</p> <p>Glasovne promjene: Treća palatalizacija; Promjena L u O; Asimilacija i disimilacija vokala</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slušaju autentične tekstove (razgovor, intervju, opis, priču, pjesme), - pišu bilješke, - popunjavaju praznine u tekstu ili tabeli, - rješavaju zadatke višestrukog izbora, - odgovaraju na pitanja, - izvršavaju naredbe.
<p>Čitanje ili razumijevanje pisanog teksta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije i tumači na kritičan način gotovo sve forme pisanog izražavanja, (računajući i književne tekstove), apstraktnog sadržaja i 	<p>MORFOLOGIJA</p> <p>ZAMJENICE: Upitne i odnosne zamjenice deklinacija jednina/množina (ko, što, čiji, koji, kakav/kakvi, kolik/koliki)</p> <p>PRIDJEVI: Deklinacija, određeni vid</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitaju različite vrste teksta i reaguju verbalno i neverbalno: - odgovaraju na pitanja, - popunjavaju praznine u tekstu, - transformišu tekst u tabelu

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
<p>složene strukture, sa mnoštvom familijarnih izraza.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da razumije široku ljestvicu opširnih i složenih tekstova, uočavajući suptilne nijanse stila i implicitnih i eksplicitnih značenja. - Može da razumije sve vrste korespondencije, uz eventualno korišćenje rječnika. 	<p>(lijep-l, lijep-i) i neodređeni vid (lijep-o, lijep-i) muški, ženski, srednji rod</p> <p>BROJEVI: Brojevi od pet nadalje s prijedlozima: s (sa šest ljudi), od (od dvadeset knjiga)</p> <p>GLAGOLI: Glagolski oblici: Futur prvi i Futur drugi, Optativ Glagolske vrste (šest vrsta)</p>	<p>ili grafik,</p> <ul style="list-style-type: none"> - rješavaju zadatke višestrukog izbora, - povezuju date naslove sa djelovima teksta, - slijede uputstva, - rezimiraju, - čitaju književne tekstove i razgovaraju o njima, - pripremaju i izvode dramaturgiju teksta.
<p>Audiovizuelna recepcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Može da prati filmove u kojima dominira upotreba argoa i idiomatskih izraza. 	<p>PRILOZI: Razlikovanje priloga za način koji se završavaju na -o, -e od pridjeva u istom obliku (lijepo, dobro, jasno, slabo, često, loše)</p> <p>PRIJEDLOZI: Prijedlozi sa genitivom: bez, blizu, do, nadno, duž, ispred, ispod, iz, iza, između...</p> <p>UZVICI: Veselje: Ojha! Nemoć: Eh, šta se tu može!</p> <p>VEZNICI: Za suprotnost: a, ali, već; Za vrijeme: kad, dok, tek</p> <p>RJEČICE: Podsticajne rječice: neka, hajde, daj, de; Prezentativi: eto, eno, pogle, gle</p> <p>TVORBA RIJEČI</p> <p>IMENICE: Imeničke složenice (slaganje imenice sa imenicom, pridjevima, glagolima, prijedlozima): prosto slaganje: Beo-grad Beograd; među-prostor međuprostor; radio-stanica radio-stanica; Slaganje pomoću spojnih morfema: šever-o-zapad (ševerozapad)</p> <p>PRIDJEVI: Šever-o-zapadni (ševero-zapadni) koji pripada i ševeru i zapadu;</p> <p>GLAGOLI: Glagoli od dvije ili više</p>	<p>Polaznici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prate i komentarišu filmove i televizijske serije na crnogorskome jeziku, - objašnjavaju značenje argoa i idiomatskih izraza.

Ishodi učenja	Pravopis i gramatika	Aktivnosti polaznika
	<p>osnova (srastanjem imenskih riječi sa glagolom nastaju složeni glagoli): dangubiti, zlopatiti se, dvoumiti, glavoboljati i sl.</p> <p>PRILOZI: Prefiksalna, sufiksalna i prefiksarno-sufiksalna tvorba priloga</p> <p>SINTAKSA Genitiv Prisvojni (posesivni): majka mojega druga, kuća njezina brata; Subjekatski genitiv (Moj đed se šeća, Predsjednik izvještava); Objekatski genitiv (pišu pisma, slušaju muziku); Genitiv s prijedlozima (od, do, iz, s(a)) Predikatske rečenice: On je koji ti se ne sviđa. Subjekatske rečenice: Ko pita ne skita. Objekatske rečenice: Ošetismo miris mora.</p>	

6. Materijalni uslovi za izvođenje nastave

- Nastava se odvija u učionici koja je opremljena cd plejerom i vizuelnim sredstvima (posteri, mape).
- Poželjno je da učionica ima računar, projektor i priručnu literaturu za čitanje.

7. Provjeravanje i vrednovanje znanja i vještina

- Stečeno znanje se provjerava usmeno i pismeno.
- Pismeno ispitivanje se obavlja najmanje jedanput u toku izvođenja programa i jedanput na kraju. Usmeno ispitivanje se obavlja na kraju izvođenja programa, nakon polaganja pismenog dijela ispita.

8. Stručne kompetencije nastavnog kadra za realizaciju programa

- Nastavu crnogorskoga jezika za obrazovanje odraslih mogu izvoditi nastavnici crnogorskoga jezika i književnosti ili nekog od štokavskih jezika.
- Pored kvalifikacije, potrebno je da nastavnici poznaju metodiku nastave stranog odnosno drugog jezika, pohađanjem relevantne obuke i ličnim usavršavanjem.

9. Dokument koji se dobija po završetku programa

- Na kraju izvođenja programa, svi kandidati koji su položili predviđene ispite dobijaju uvjerenje o redovnom pohađanju kursa crnogorskoga jezika, na kome je naznačeno i sljedeće: nivo znanja jezika koji je kandidat ostvario.

10. Literatura

- Čirgić, A., Silić, J., Pranjković, I.: Gramatika crnogorskoga jezika, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.

- Jacobs, G.M., Ball, J.: An investigation of the structure of group activities in ELT coursebooks, *ELT Journal*, - Oxford University Press, 1996.
- Katalozi znanja - predmetni programi Maternji jezik i književnost I, II, III i IV razred srednje stručne škole, Ministarstvo prosvjete i nauke, Zavod za školstvo, Podgorica, 2008.
- Nastavni predmet Maternji jezik i književnost, predmetni program srpski, crnogorski, bošnjački i hrvatski jezik i književnosti I, II, III i IV razred opšte gimnazije, Ministarstvo prosvjete i nauke, Zavod za školstvo, Podgorica, 2005.
- Naša škola, Metoda učenja/nastave u školi, autor: Zoran Lalović, Zavod za školstvo, Podgorica, 2009.
- Pravopis crnogorskoga jezika, Ministarstvo prosvjete i nauke, Podgorica, 2010.
- Predmetni program Crnogorski jezik i književnost I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX razred osnovne škole, Ministarstvo prosvjete i sporta, Zavod za školstvo, Podgorica, 2011.
- Prabhu, N.S. *Second Language Pedagogy*. Oxford: Oxford University Press, 1987.
- Zajednički evropski okvir za žive jezike, učenje, nastava, ocjenjivanje, priredio mr Dragan Bogojević, urednik prof. dr Slobodan Backović, Podgorica, 2003.
- Wilkins, D. *Notional Syllabuses: A Taxonomy and Its Relevance to Foreign Language Curriculum Development*, Oxford: Oxford University Press, 1977.

11. Autori programa:

- mr Blaga Žurić, Zavod za školstvo,
- mr Fadila Kajević, Zavod za školstvo,
- Magdalena Jovanović, Centar za stručno obrazovanje;

Stručni konsultant za metodologiju programa:

- Ljiljana Garić, Centar za stručno obrazovanje.